

Diccionari biogràfic de l'arxiu històric del socialisme català

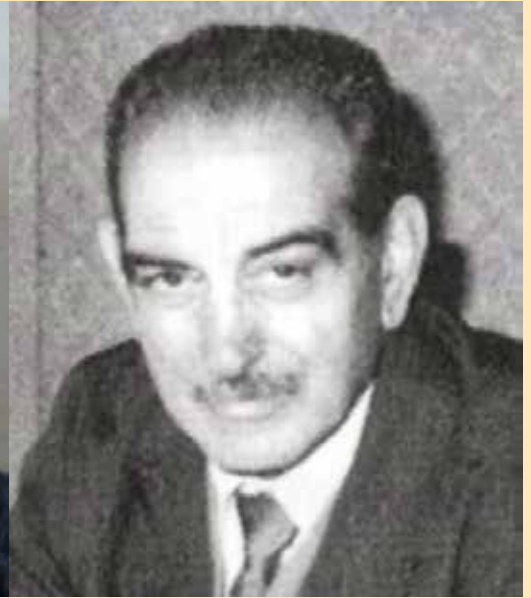
Març 2020

Ricard Tristany

Narcís Tristany

Francesc Tristany

Els Tristany de Mataró, una saga de socialistes

Josep Puig-Pla

Un dels primers nuclis del socialisme català i espanyol el trobem a Mataró, ja a finals del segle XIX. **Pablo Iglesias** havia fet una estada a la ciutat el 1886 quan va exposar el programa del llavors anomenat Partit Obrer Democràtic Socialista i es va formar el primer grup local amb el nom de **Círcol Socialista**. Les idees socialistes s'adreçaven als obrers, fins llavors sota la influència dels republicans federals. El mateix any, Iglesias va sostenir una famosa controvèrsia pública en un teatre davant de 1.600 persones amb un representant dels republicans federals, el metge mataroní Antoni Franquesa i Sivilla. El fundador del socialisme espanyol va arribar a ser candidat a diputat pel districte de Mataró en alguns comicis.

A partir de l'*Agrupació Socialista* local es va crear el

Centre Obrer de Mataró, orientat a la defensa dels drets laborals i socials dels treballadors. El 1887 aquest Centre –sembla que impulsat per García Quejido i Toribio Reoyo– va llançar la idea de fundar una federació de societats obreres, que va donar lloc a la fundació de la **Unió General de Treballadors**, en el Congrés celebrat a Barcelona els dies 12 al 14 d'agost de 1888, durant l'Exposició Universal.

*“L'Agrupació Socialista de Mataró seria una de les tretze agrupacions catalanes que participarien en el Primer Congrés del **Partit Socialista Obrer Espanyol**”, tal com ha escrit l'historiador **Ramon Salicrú**. El Congrés també va tenir lloc a Barcelona el mateix mes d'agost de 1888. Set anys més tard (1895), a la capital del Maresme, seria elegit el **primer regidor socialista** de Catalunya, **Joan Rocafort**, que junt amb quatre de Bilbao serien els primers d'Espanya. I entre 1896 i 1898, s'editaria a la ciutat costanera el setmanari socialista **La República Social**, els dos primers anys dirigida per **Toribio Reoyo**, i impresa als tallers de La Emancipación, de Mataró, de la seva propietat.*

Entre els primers socialistes mataronins trobem **Ricard Tristany Gomis** (1853-1925), que va iniciar una dinastia, una saga, que ha arribat fins als nostres dies. Ricard Tristany va ser un dels pioners integrants del nucli de

fundadors de la UGT i el PSOE a la capital del Maresme, junt amb els noms històrics de Joan Torrens, Carbonell, Josep Manent, Pons o Jesús Costa. Ricard Tristany havia conegut personalment a **Pablo Iglesias**, que en les seves estades a Catalunya havia freqüentat les aigües termals de la veïna Caldes d'Estrac, i l'havia acompanyat en algunes passejades. Ricard era músic, un home senzill que es guanyava la vida tocant en agrupacions i orquestrines de l'època, la guitarra, o el fiscorn a l'orquestra *La Ceciliàna*, creada el 1909. Els Tristany procedien del Solsonès i sembla segur que tenien parentiu amb el capitost carlí Rafael Tristany.

El fill de Ricard, **Narcís Tristany Lladó** (1887-1977) seguí la petjada del pare i ha estat un dels membres més destacats de la família. Membre del Secretariat Local del Tèxtil de la UGT, milità al PSOE i a la Unió Socialista de Catalunya. L'octubre de 1936 fou nomenat conseller de l'Ajuntament de Mataró pel PSUC, el partit unificat acabat de fundar. Teixidor d'ofici, treballà a la fàbrica Asensio, on hi havia un nucli destacat de socialistes i ugetistes. (Vegeu *Suplement 29 de l'Arxiu Històric*, dedicat a **Francesc Anglas**, i el *Suplement 31*, a **Jaume Comas i Jo**). Acabada la guerra, a causa del tifus, que el va afectar a ell i altres familiars, no es va poder exiliar. Un cop restablert, fou condemnat a deu anys de presó, dels quals en complí quatre a la presó de Sant Gervasi. Els amos de la fàbrica Asensio li van tornar a oferir feina, com a la sindicalista Leocàdia Bellavista, el contrari d'altres empresaris que feien el "pacte de la fam" als treballadors.

A Narcís Tristany, el seu veterà company de feina **Domingo Coll** el va definir com "*un home d'idees netes i un treballador amic de tots els seus companys, senzill com pocs*". (...) *Un home model de treballador com pocs en queden. La seva màquina de punts sempre semblava un mirall de tant neta i pulcra. (...) En aquell temps el nom de la marca de la nostra empresa [Asensio] tenia prestigi nacional i a l'estranger. La marca "Iberia" feia els gèneres interiors per a home i nen de gran qualitat*".

El seu germà, **Josep Tristany Lladó** (1894-1983) va ser president de la Societat d'Inquilins La Justícia, creada a redós de la **Casa del Poble** mataronina. L'edifici de la Casa del Poble fou aixecat amb les quotes dels socis i afiliats. S'inaugurà el 1928 i aquell any tenia 1.144 afiliats. Era la seu dels sindicats, del Partit Socialista, de les Joventuts Socialistes i d'un grup de cultura. Segons Víctor Manuel Arbeloa "*en la planta estaban el salón café y el despacho de comestibles de la cooperativa. En*

el piso primero (...) las 12 entidades y la biblioteca, y en el segundo, el teatro, con capacidad para 400 espectadores. La biblioteca circulante contaba con 1.200 volúmenes. Tenía un grupo artístico, y para el cuidado del edificio pagaba a dos conserges". L'estatge va ser visitat per l'expresident del Govern i futur president de la República **Manuel Azaña** l'estiu de 1935, durant el "Bienni negre" i coincidint amb la seva estada a Catalunya.

Narcís Tristany va inculcar als seus fills, Miquel, Francesc i Ricard, els principis i els valors del socialisme. Els tres tenien ben viu l'exemple que els havia donat. Quan era regidor, un agutzil els va portar cinc "cartilles" per al menjar com a cada membre de l'Ajuntament. Narcís les va tornar a l'alcalde perquè li va dir que no era just que en tinguessin més que l'altra gent. I un altre fet molt il·lustratiu del seu tarannà. Per Nadal convidava a dinar al senyor Ramón, de la Casa del Poble, que vivia sol, i una jove amb minusvalidesa. És el que els seus companys definien de "caritat socialista".

El fill gran de Narcís, **Miquel Tristany Alsina** (1915-2010), amb 15 anys, ja es va afiliar a les Joventuts Socialistes. El 1937 va ingressar a l'Exèrcit de la República i va lluitar al front d'Aragó. Es va retirar a França per Prats de Molló i va ser internat als camps de Sant Cebrià, Argelers i Agde. Va rebre un homenatge de l'Agrupació de Mataró del PSC el 2001. Al fill petit, **Ricard Tristany Alsina** (1928-1985), les seves conviccions l'acostaren més al comunisme.

El fill mitjà, **Francesc Tristany Alsina** (1922-2009), als quinze anys ja era membre de les Joventuts Socialistes i es va allistar com a voluntari a la guerra. Al cap d'un any es va incorporar al front, al Cos de Carrabiners, i va fer la instrucció pels volts de Manlleu. La seva promoció va ser una de les darreres a jurar la bandera de la República. La formació militar va ser tan precària que no els van ensenyar ni a carregar els fusells. Ell, però, ja n'havia après veient els milicians al Centre Catòlic de Mataró, confiscat per la CNT. Al front, el tinent coronel Vega, dalt d'un cavall blanc –com si fos el mític dirigent El Campesino– li digué "eres muy joven para estar ahí" i el féu tornar a casa.

De retorn a Mataró, Francesc serà expedientat, despatxat de l'Ajuntament per "rojo separatista" i es mantindrà anant a fer llenya al bosc. Entrarà a treballar a la Forneria Iglesias, on no li demanaran informes. El 1942 és cridat a fer el servei militar, durant cinc anys al Ba-

talló de Muntanya de Berga. Entre altres destinacions li tocarà anar a la Vall d'Aran a lluitar contra els maquis. Es casarà amb la filla del forner, Rita Iglesias, amb qui tindrà tres fills i un filla.

Durant els anys de franquisme manté els contactes amb els antics afiliats socialistes i ugetistes que es van quedar o que anaven tornant de l'exili. Va ser testimoni el 1977 de l'acte de lliurament dels documents de propietat de la Casa del Poble, que havien conservat vells socialistes, com el seu pare i els veterans Anglas, Calvet i Padrosa, als nous dirigents de la Federació Catalana del PSOE. En la represa democràtica s'afilia de nou a la UGT i a la FSC del PSOE, a través de la qual conflueix, en la unificació socialista de 1978, al nou Partit dels Socialistes de Catalunya.

Va ser secretari general i president de l'Associació de Jubilats i Pensionistes del Vallès Oriental-Maresme de la UGT, i també president del Sindicat Comarcal d'Alimentació i delegat de l'empresa "Panaderías Reunidas de Mataró", a petició dels treballadors. Serà regidor de l'Ajuntament de Mataró (1983-1987). President de l'Agrupació de Mataró del PSC i des del 2000 President d'Honor. Membre de l'Executiva nacional de l'Associació Socialista d'Excombatents i Víctimes de la Guerra Civil Espanyola. També ha tingut una dilatada activitat en l'associacionisme esportiu: durant trenta anys directiu (president i tresorer) de la U. E. Mataronesa i quinze anys vocal de l'Esport Ciclista Mataró. Guardonat amb la Medalla a la Constància com a dirigent esportiu per part del Patronat Municipal d'Esports.

En complir els 80 anys, l'Agrupació de Mataró del PSC li va retre homenatge públic l'octubre de 2002, que recollí nombroses adhesions sindicals, polítiques, esportives i ciutadanes, i a la qual assistí en nom de l'Executiva Nacional Miquel Iceta. La Generalitat de Catalunya li atorgà la Medalla Francesc Macià el 2002. El desembre de 2003 va rebre a Madrid un diploma de reconeixement a la seva aportació a la lluita antifranquista en el marc de l'acte d'homenatge a les víctimes del franquisme convocat per tots els grups de l'oposició al Congrés dels Diputats, coincidint amb el 25è aniversari de la proclamació de la Constitució espanyola.

Post-mortem, l'Agrupació de Mataró del PSC li va dedicar un llibret amb el títol "*Francesc Tristany, una vida de lluita pel socialisme*". Tant ell com els seus

antecessors Ricard i Narcís Tristany figuren al Diccionario Biográfico del Socialismo Español, de la Fundación Pablo Iglesias (<https://www.fpabloiglesias.es/archivo-y-biblioteca/diccionario-biografico>).

Francesc Tristany, als joves que el vam tractar, ens va donar moltes lliçons de socialisme autèntic, d'honestat i de realisme polític, de valorar la Guerra Civil com la definia ell mateix: "una desgràcia, amb disbarats per totes bandes". El vaig conèixer en el procés d'unificació de 1978. En aquells moments vam viure moments problemàtics, no exempts de tensions. Uníem diferents maneres de fer política i de treballar en grup, tradicions personals distintes i orígens diversos. Tots volíem la unitat, però la vèiem amb ulls divergents. El paper, el rol, que hi van jugar alguns militants, a Mataró i en altres llocs, sobretot els més grans, va ajudar molt a reduir tensions i a facilitar els camins de trobada.

Amb aquesta actitud hi havia persones com Francesc Tristany; no es notava de quin col·lectiu venia, no en feia bandera ni era un obstacle per a res. Un altre militant en la mateixa línia va ser **Pascual Fernández Pruñanosa** (Cehegín, 1932 – Mataró, 2021), que s'havia vinculat a PSOE i la UGT treballant a Bèlgica. L'objectiu, la meta d'aquests companys era la unitat. Desitjaven que tots els socialistes anéssim junts, en un sol partit, i certes diferències havien de ser accidentals. Era la posició que al segle XIX havia tingut l'avi Tristany i els seus correligionaris quan van proposar unir les societats obreres. Va ser l'actitud també, que els anys vint i trenta, havien tingut a Mataró Narcís Tristany i els esmentats Jaume Comas i Francesc Anglas en la unificació entre la FSC del PSOE i la USC.

En la trajectòria dels Tristany de Mataró, com de tants altres, hi ha dues paraules sempre repetides: **unitat** i **llarg camí**. La unitat ja l'hem comentada i el llarg camí és allò que Josep Pallach deia amb aquestes paraules: "el combat per la llibertat, la democràcia, Catalunya i el socialisme és un combat que mai no tindrà fi".

Josep Puig-Pla